

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Előfizetési díj: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft., negyedévre 3 ft.

Előfizetők és hirdetői díjak helyben és vidékről a szerkesztőséghez küldendők be.

Helyben előfizethetők: a szerkesztőség, a kiadó-hivatalnál, Demjén L., Keresztény P. kereskedésében. Egyes szám ára 5 kr. o. ó.

Szerkesztőség és kiadó-hivatal: Dósa-lordantea szögletén, Csapó S. kereskedésével szemben, 1-ső emelet, feljárás a kaputól jobbra.

Hirdetési díj: öt hasábas garmond sorát 6 kr. s egyzéri beiktatás után 30 kr. bérlegdíj.

Hirdetők felvételnek: Helyben: a szerkesztőség, a kiadó-hivatalban, Demjén László könyv- és Keresztény Pál papír-kereskedésében. Bécsben: Haasenstein és Vogler (Neuer-Markt 14. sz.), Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22. sz.), Rudolf Mosse. officiel. Zeitungs-Agent (Stadt, Seilerstätte 2), Pesten: Haasenstein és Vogler Uriutca 13. Lang et Schwarz, Fűrdőutca 1. Süddeutsche Annoncen-Expedition Stuttgart. Nyilvált sora 20 kr.

Előfizetés

„Kolozsvári Közlöny“-re.

Megjelen naponként egész nagy iven.

Előfizetési árak: egész évre 12 ft o. ó.

Félévre 6 ft o. ó. Évfolyam: 3 „ „ „

Az előfizetések egyenesen a szerkesztőséghez küldendők be.

Az előfizetés minden hó 1 és 15-kétől megújítható.

A „Kolozsv. Közlöny“

szerkesztősége.

Kolozsvárt, 1873. aug. 19-én.

I.

Sok égető sebé van az országnak, melyek egyről-egyig sajognak. Annyi a megoldandó kérdés, hogy az emberbe kétely merül fel, hol az idő, a szervező tehetség, azoknak lebonyolítására. Nem igen van szükségünk külföldre menni anyagért, csak a magunkét gyűzzük. Nem mondjuk, hogy ez legsürgősebb volna, hisz ott van összes nemzetgazdasági életünk ingó talajon. Talán a háború esélyei, iszonyai is megkímélik hazánkat, de az egészségügynek, a betegápolásnak háború eseményei szervezése azért volna megindítandó már most minden késedelem nélkül, mert annak önkormányzati uton való szervezése hosszú időt vesz igénybe ép az önkormányzati testek természetén, és a teljes egyöntetűség tekintetéből.

Meleg barátai vagyunk a teljes autonómiának, különösen oly kérdés tekintetében, mely tisztán a humanizmusé.

Hogy ott, hol tenni, segíteni magasabb erkölcsi kötelek kifolyása, hol a részvét, a felebaráti könyör tisztán belső rugókon alapuló, nem tanácsos kormányi paragrafusok közé zárni az önelhatározást, ez az emberi természetben leli legtermészetesebb magyarázatát. Vagy önkényt nyújtatik a segély, s ekkor áldás, vagy kikényszerítetik, s ekkor könnyen átokká válhatik. „Segíts ember társaidon,“ — ezt nem lehet kényszerítőleg előírni, ez tisztán a humanizmus kérdése.

A csaták iszonyai után felsőhajtó jalkialtás kisebb nagyobb mértékben eddig is megtalálta az érző szívekhez vezető utat. Gondoljunk a magyar nőkre. Senki sem parancsolta, s történelmünk legszebb lapjai melegen érő szíveikről, humánus tetteikről beszélnek, kik nem kíméltek életet, vagyont, csak hogy be-
hegesszék a vérző sebeket. A mit eddig az emberiség önként nyújtott szerencsétlen embertársainak, nem szeretnők, ha ezután csak rideg kötelességből teljesítené, nem, mert nem jósolunk neki semmi jövőt.

Ezért üdvözlönlők, ha itt is megvalósulhatna az önkormányzat sokat jelentő ténye.

Ne kicsinyeljük ezt, legszebb vonása, legpregnansabb kifejezője, a polgári élet szabadságának, s azon elhatározásnak, melyet a polgári kötelességek teljesítésének édes öntudata nyújt.

Vannak az életnek bizonyos ideális ki-nyomatai, midőn polgár és állam egészen más szempont alá esnek, mint rendesen. Midőn nem az a kérdés, mivel tartozol az államnak, hanem ez: mivel azon embertársadnak, ki életét teszi kockára érteled s szabadságodért, ki lemond mindenről, hogy te jól érezd magad az állami-élet kötelekében. Bizony mindnyájunkra nagy kötelességek várnak, ha kitör

a háború iszonya. Az egyik testével védelmez s neked sem szabad érzéketlennek lenned az iránt, kit minden perczen elnyeléssel fenyeget a vesz-

Ily gondolatok merülhetnek fel minden-
kiben, ki az egészségügynek háború eseményei szervezésére gondol. Az észme szép s a mi fő, nemes. Megérdemli, hogy mindnyájon foglalkozunk vele, meg, mert mindnyájunk köz-
ügye ez. Senki sem mondhatja: engem nem érdekel, nem, mert a rokoni, baráti kötelek egész láncolata fűz azokhoz, kik apóló kézre szorulnak, s más különben is, midőn annak az államnak szabadsága, jóléte, boldogsága van kockára téve, mely hazánkat, lehetetlen úgy gondolkozni: sorsa nem érdekel. — A ki-
nek szíve van, azt megindítja a jaj, a kinek kihűlt minden nemes érzemény kebléből, az sem maradhat tétlen, mert anyagi és gazdasági javai állnak kockán.

A közoktatás ügye az észak-amerikai államokban.

(A Journal des Debats után.)

Az Egyesült-Államok által saját nyilvános iskolákra költött 450.000.000 mellet nemosak, hogy ott mindenütt a föltétlenül ingyenes tanítás állapították meg, hanem még a férfi s nőtanítókat oly fizetésekkel is lehetett ellátni, melyek számukra tisztességes létezését biztosítják. New-Yorkban egy 509 növendékkel bíró iskola igazgatója 15 ezer franknyi fizetést kap. Mindegyik 150 növendék osztály tanítója 7250 és mindegyik nőtanító 3775 frankot kap. Ezenfelül tejfedelmek, egészséges, illendő butorokkal ellátott épületeket, könyvtárakat, természettani, vegytani és természetrajzi gyűjteményeket létesítettek.

Egyedül New-York államban a nyilvános iskolák budgete 1869-ben 38 millió 416,060 ft volt, csupán common schoolsok számára, nem számítva a főiskolákat, az akadémiákat vagy egyetemeket, s a nagy szakiskolákat. — New-York államnak ezen budgetében, mely 260 nyilvános iskolát számít, majdnem 17 mil. frkkal szerepel. — Ez 10 millióval több annál, a mit Páris városa költ saját elemi iskoláira.

A nyugati államok buzgalommal versenyeznek, hogy túlszárnyalják ama leghíresebb városokat, melyek keleten már régóta közoktatási intézeteket állítottak fel. — Némelyek ezen államok közül csak 20 év óta alakultak meg, de a szabadság lé-
gében minden gyorsan fejlődik s növekszik. — Chicago városa 30 év előtt még csak néhány indián kunyhóból álló falu volt. 1855-ben az már 3400 lakost számított; ezek száma 1860-ban 100,000 és 1865-ben 175000-re emelkedett. — Az 1869-ben 250 ezerre ment fel. Három év óta annak ugyanazon arány szerint kelle még inkább növekednie. E város már 50 iskolaházat építettett. Ezenkívül az nagy számú magániskolákkal, képezdékkel, s akadémiákkal bir, s egyeteme nagy fontosságot szerzett. Azt mondók, hogy az Egyesült-Államok nyilvános szabad iskoláiban adott oktatás egész tartama mintegy 12 évre terjed, az 5—6-ik életévtől a 17—18 életévig. — Az mintegy 4 évről terjed. Ama 3 osztály mindegyikére nézve, melyekből ezen oktatás áll; t. i. az elemi iskola, primary school; a nyelv taniskola, grammar vagy secundary school és a felsőbb iskola, high school.

1-ór. Az elemi oktatás magában foglalja: az olvasást, írást, számítást, rajzot, földrajzot, zenét és a valódi tárgyak tanulmányát. — 2-ór. A nyelvtani osztály magában foglalja: az olvasást, írást, szépirást, gyakorlati nyelvtant, meghatározásokat, etimológiákat, taglalásokat, a gyökerek tanulmányát, a régi történelmet, az ujkori történelmet, földrajzot, irodalmi fogalmazványt, latin nyelvet, számtant, könyvvitelt, mértant és háromszög-tant, tervrajzokat, algebrát, természetant, csillagászatot, phisiológiát s egészségant, építészeti rajzot, éneket, latin, francia, nemet nyelveket, (facultativ tanfolyam) s a valódi tárgyak tanulmányát.

3-szor. A felsőbb iskola magában foglalja a

grammar schoolban adott oktatás folytatását, de tudományosabb s teljesebb modorban. Szinte mindenütt megkülönböztetik az angol felsőbb iskolát, english high schoolt s a latin felsőbb iskolát, latin high schoolt. Ez utóbbi az előbbtől csak abban különbözik, hogy ott nagyobb figyelem fordítatik a régi nyelvek tanulmányozására, mint a melyeknek a növendékeket különösen elő kell készíteni a főiskolák s az egyetemek tanfolyamaira. A másik azt képezi, a mit mi szakszerű nevelésnek nevezünk, csakhogy a mennyiségben, természetant, vegytani s természetrajzi tudományok tanulmányozása ott nagyon messzire vitetik; az irodalom, a bölcsészet, a politikai történelem, az ipari s kereskedelmi földrajz ott melyebb s komolyabb oktatás tárgyát képezi, mint a minőt a németek már régóta szervezetek saját reáliskoláikban, s mint a minőt a jelen perczben Franciaországban mindinkább általánossá válik, a másodrendű különös oktatás neve alatt. A földrajzot földgölyökön tanítják; a száraz földet s tengereket különvált részeit csak akkor tanulmányoztatják a gyermekekkel, midőn azok már ismeretessékké lettek az egésznek áttekintésével s a föld általános alakjával.

A tárgyi leczkék, lessons on objects, nagy helyet foglalnak el az Egyesült-Államok ezen nyilvános oktatásában. Azok a következő elvek szerint vannak megállapítva:

A tanító az iskolai nevelést úgy tekinti, mint folytatását annak, mit a gyermek családjában kap. Ez utóbbi már oly természetesen szerzett ismeretek támogatásával ellátva érkezik meg, melyeket jó neki terjesztetni s melyeknek tisztán felfogásához őt hozzá kell szoktatni. E szerint a legelső tárgyak melyekről neki beszélni fognak, azok lesznek, melyek előtte már ismeretessékké váltak: egy szék, egy asztal, egy kés, kenyér, tej, bor, egy könyv, egy óra stb. Először is azon leendő, hogy hozzá szokják a tárgy szemléléséhez, hogy előszámálják, s megnevezzék annak különböző részeit, vagy tulajdonait. Itt van pl. egy narancs; mindegyik sorjában felhívott gyermek megnevezi s megmutatja annak különböző részeit, a héját, a levét, a magvakat, a belsőt, a külsőt, a felszint stb, erre a tulajdonokat: az vörössárga színű, gölyő alakú kerek, annak husa édes, felfrisítő, kellemes szaga stb. Ime itt van egy könyv, a növendék megjegyzi annak külsejét, belsejét, szöleit, szögleteit, bekötését, a papírt, a könyv hátát, az oldalakat, a címet, az előszót, a bevezetést, a részeket, a véget, a lapokat, a szélét, a leveleket, a számokat, a szavakat, a szótágokat, a sorokat, a fejezeteket; mindezen szavak, melyekkel nyelve gazdagodik, mind megannyi emlékező tehetség által megszerzett tények s az ismeretek oly anyagszerkei, melyeken itélő tehetséget gyakorolhatandja.

Halljunk csak egy ilyen leczkét, mely egy 8—9 éves gyermekekből álló osztályban tartatott s melyen jelen volt Hippeau egy bostoni iskolában.

A tanító az asztalra helyezett egy órát, s a növendékek egymásután feleltek a neki tett kérdésekre. A tanító: Minő tárgy ez? A növendék: Ez óra. — A tanító: Most szemlélje ön azt s ismeresse meg velem annak némely részét. A növendék: Az üveg. — Egy más részt. Az óramutató. — Az összes növendékek: Az óráknak van üvege és óramutatója. — A tanító: Vannak-e annak más részei? A növendék: Egy széle. — A tanító: Vannak-e oly más részek, melyeket ön nem láthat, midőn ekép mutatom önnek az órát? A növendék igen a belső. — A tanító: Nézze meg ön jól s meg nevezhetend meg nekem valamit. A növendék: A külső. — Az összes növendékek: Az óráknak van belseje s külseje. A tanító: Ön azt mondá nekem, hogy az óráknak vannak mutatói; hol érintik egymást ezen mutatók? — Először is a középen. — Minek a középen? A felső szín középen. — A tanító: Ön az óráknak két más részét nevezte meg nekem. Annak van egy felső része s egy kis lyuk a középen; most már mondja meg ön nekem, hány mutatója van annak? A növendék: Kettő. — A tanító: Hasonlók-e azok? Nem. — Miben nem hasonlók azok? A növendék: Az egyik hosszú s a másik rövid. — A tanító: Lá-e ön, még valami más is a felső részen? A növendék: Kis ábrákat köröskörül, a szél hosszán. — A tanító: Mondjon ön nekem egy más részt, melyet már megnevezett. A növendék: Az üveg. — A tanító: Hány üvege van egy óráknak? A növendék: Egyetlen

egy. — A tanító: És mit borít be ezen üveg? A növendék: Az óra felső részét. — A tanító: Igen jól van! Mivel ön ezen órát megsejmelte s annak némely részzeit megnevezte, ki leendő az önök közt, a ki meg tudná nekem mondani, hogy mikép ismerheti ő fel, hogy egy óra van közelében, a nélkül, hogy azt látná? Egy növendék: Én őrám. Az óra zajt csinál, tik-tak hangot ad. — Mire szolgál egy óra? Annak tudására, hogy hány óra. — Ez igaz; de nincsenek-e más tárgyak melyek megjelölik az órát? Igen; a harang. — Jól van hát, énekeljük karban a harang énekét! A növendékek ezt éneklék: The great little clock in the corner it stands.

A csinos kis harang ott alant van a szögletben. Ime ilyen egész egyszerűségében ezen szemlétető leczkék első lépéseje.

Tovább folytatják, s a második lépés, melyet a növendékekkel tétetnek abban áll, hogy bonyolultabb, vagy kevésbé közönséges tárgyakat mutatnak nekik, s megismertetik velök ama műszavakat, melyek azok különböző sajátosságait fejezik ki. Ily módon szereznek a növendékek a tárgyak által maguknak fogalmat a testek összes mértani alakjairól, s azok sajátosságairól: kemények, rugalmasak, hajlékonyak, átlátszók, homályosak, durvák, simák, világosak; ily módon tanulják megkülönböztetni azokat, melyek felolvaszthatók, (a csukor), félig átlátszók (az arabiai mézga), lyukasok (a szivacs) stb. A tárgyak ezen osztályához tartoznak a só, egy toll, a viasz, a viaszgyertya stb.

Igy a különböző nemű tárgyak tanulmányozása közben a gyermek oda vezetettik, hogy azokban megkülönböztesse azon tulajdonokat is, melyek nem esnek az érzékek alá. Így p. o. gyapjút és egy posztódarabot mutatván neki, felismertetik vele a természetes tárgyakat s a mesterséges vagy gyártott tárgyakat; a belföldieket, vagy exotikusokat, az ásványokat, a növényeket, állatokat stb. Ilyenek ama fogalmak, melyek a teendő megjegyzéseket szolgálattalják, a szén; a méz, egy gyufa, egy rózsalevél, a méz, egy pillangó, egy csiga, egy varrótű stb.

(Folyt., következik.)

Közlemények a magy. kir. honvédelmi miniszterium működéséről 1867—1872.

A miniszter megbízásából hivatalos adatok alapján írta Aspóth János, magy. kir. honvédelmi miniszteri titkár.

III. A miniszterium működése 1868-ban. Az 1868-dik évben is nagy számmal fordultak elő hasonló ügyek, s a folyó tárgyak elintézésén, az ez évre megajánlott 38,000 ujoncz kiállításán, s a véderő törvények létesítésén kívül, ilyenműek közül említést érdemelnek nevezetesen a következők:

Szabályoztatott a tápdíjas rokkant katonáknak adandó házassági engedély ügye (Febr. 3. T. és R. Tára 9. sz.)

Minthogy a katonai élelmezés biztosításának megállapításánál a politikai hatóságoknak közbenjárása, az ajánlkozók jogainak megőrzése és felvilágosítás-adás végett gyakorta szükségeltetik, felhívtak a helyhatóságok, hogy az ily árlejtésekhez politikai bizottmányi tagokat mindenkor küldjenek ki. (Febr. 8. T. és R. T. 11. sz.)

Értesítették a helyhatóságok, hogy a hadfőparancsnokságoknak illetékes helyről utasításul adatott, a hadtestek parancsnokait utasítani, hogy a katonaság gyakorlati alkalmával bevetett földek, különösen pedig a szőlőterületek gyakorlati terekül ne használtassanak, azokra a katonaság ne hatoljon, általában a termények kíméltesse; egyszerűsmind megjegyeztetett, hogy a kártételre okot szolgáltatók nemcsak felelőre vonatni, hanem kártérítésre is szoríthatni fognak. (Okt. 11. T. és R. T. 113.)

A m. kir. pénzügyminiszteriummal egyetértőleg szabályoztatott a „családi értesítések“ bélyegmentessége ügye. (Okt. 22. T. és R. T. 117.)

Minthogy a Felségének 1867-ik évi ápril 21-én kelt i. f. elhatározása szerint a szabadságolt és tartalékos katonáknak azon joguk, hogy szolgálat-tételre önként jelentkezhetnek, valamint hogy megbetegülésük esetében kórházakban a katonai javadalom rovására láttassanak el, megszünt, intézkedés történt, hogy ezek betegedősük esetére

Lapunk jövő száma a mai szent ünnep miatt pénteken jelenik meg.

a polgári intézetek elbánsában részesüljenek, értelmében azon korábbi rendelkezések, mely általánosan a polgári hatóságok illetősége alá állítottak. Ugyanezen rendelkezés értelmében kivételként azonban a csupán rövid időre szabadságot, s a katonai törvények szerint sújtandó büntény vagy vétség miatt katonai törvényszéki vizsgálat alatt levők (Okt. 24. T. és R. T. 118.)

Több rendbeli panasz érkezvén, hogy a katonai csapatok vonulásakor a menetelvek az illető megyei vagy városi közönséggel igen későn, sőt néha már a csapat vagy osztály megérkezése után közöltek, egyetértőleg a m. kir. belügyminisztériummal és az illetékes katonai hatóságokkal elhatározottak, hogy a jövőre oly katonacsapatoknak menetelveik, melyek valamely gyalogszázad vagy lovasszázadnál nagyobb számú legénységet nem tartalmaznak, a törvényhatóságokkal közölni nem fognak, hanem az átvonuló katonaság megérkezése a szálláskészítő által 24 órával a csapat megérkezése előtt fog a községekkel közvetlenül tudatni. A nagyobb csapatok elhelyezése céljából azonban egyidejűleg oly intézkedés történt, hogy azoknak megérkezésétől az érdeklő közönség jó előre értesítessék. (Nov. 22. T. és R. T. 125.)

A katonai gyakorlatokra szükségelt terek iránt a katonai s a polgári hatóságok közt felmerült különbségek folytán ezen ügy részletesen szabályoztatott. (Nov. 26. T. és R. T. 128. sz.)

A polgári és katonai hatóságok közti levelezéseknél gyakorlatban volt czímzés és írásmód egyszerűsített. (Decz. 7. T. és R. T. 145. sz.)

Ezekon kívül közben járt a ministerium a nyugalmazott és a katonatiszt rang megtartásával a hadseregbeli kilépett katonáknak a polgári bíróságok illetősége alá helyezésének ügyében is, mely különben a m. k. igazságügyi ministeriumban tárgyalatott. (Lásd T. és R. T. 125. sz.)

Ez évbe esik még egy intézkedés, mely emlékeztet mozzanatot képez Arad városának továbbfejlődésében.

Arad sz. k. városa a várterület korlátozása s a Maros folyó felé eső földeknek beépíthetése végett folyamodván, Ő Felségétől azon kegyelmi tény eszközöltetett ki, hogy a lőterület III. és XVI. számú határkövek közt fekvő és építési tilalom alá vetett földek, a tilalomnak a vár külső fala fokaitól 200 ölnyre korlátozásával, a városnak adományoztatnak.

A város elismerő halálának az által adott kifejezést, hogy gr. Andrássy Gyula miniszterelnök urat, mint a honvédelmi ministerium ideiglenes vezetőjét, dispolgárává választotta s az ez ügynek végrehajtásával megbízott Békei m. titkárnak is elismerést szavazott.

Hátra van az ez évből felemlítendő közl. két mozzanat, mely különösen politikai tekintetből, s kivált a változott viszonyok jellemzésül valamennyi többinél nyomósabb, s melynek különösen egyike országoszerre hangos közörművel fogadtatott.

Ezen évben indítottak meg ugyanis a közös hadügyminiszterrel, és pedig az 1840. évi 6. t. cz. 9. §-a alapján a tárgyalások a magyar ezredeknek a hatóságokkal magyar nyelven levelezése iránt; s noha egyes gyakorlati nehézségek felmerülnek még eddig is, az elv érvényesítve lön, és levelezések rendszerint magyar nyelven folynak, és ha maradt e részben még valami kívánni való, most már a területi beosztásnak ketszülvitelével ennek teljesítése is birtos kilátásba helyezhető.

A politikai tekintetben nagá fontosságu másik mozzanat Ő Felségének azon kegyelmi ténye, melylyel a m. kir. miniszterelnökhöz ez évi ápril hava 28-án intézett legfelsőbb királyi elhatározása szerint elrendelni méltóztatott hogy mindazon volt os. kir. katonatisztok, kik az 1848/9-ki események következtében ellátási igényeiktől elestek, a nélkül, hogy időközben állami javalmazást nyertek vol-

na, az általános katonai nyugdíjalapból megfelelő ellátásban részesüljenek. Noha itten oly ügy forog fenn, mely egyenesen Ő Felségének legkegyelmesebb kezdeményezéséből ered, a m. kir. honvédelmi ministerium működése anynyiban terjedt ki erre is, a mennyiben a legf. elhatározás végrehajtásának szintén részese volt. (T. és R. T. 65. sz.)

A mi végül az ez évi ügydarab-forgalmat illeti, ez 18.751 száma rugott.

ÚJDONSÁGOK.

Kolozsvár, aug. 19.

— **Hátralékban levő t. előfizetőinket** kérjük, méltóztatassanak az illető összegeket hozzánk hamarabb beküldeni.

A „Kol. Közl.” szerkesztősége.

— **Az osztrák magyar közös hadsereg**ből Ő felsége a király engedelmével, s a persah kérésére több osztrák tiszt megy Perzsiába a sereg oktatására.

— **A gyalui határon** a havas egy része gonosz kezek által fel lett gyújtva, a tetteseket nyomozzák.

— **A n.-várad**i akademiában egy 51 éves ember iratá bé nem rég magát rendkívüli hallgatónak, két tantárgyból már kitűnőleg vizsgázott a mint mondják, ügyvédnek készül.

— **Geréb Kálmán**, szép tehetségu törvényszéki bíró Gyergyó-Szent-Miklósban a himlőjárvány áldozata lett.

— **Chicagóban** a törvényszék előtt egy nő védelmére egy másik nő jelent meg, Hulett Alice k. a. ügyvéd (rockforti születés, 19 éves, sugar szép nő), ki jól kiállá a szigorlatot, most irodája van, s törvényszék előtt valódi szónoki tehetséget tanusita.

— **Zimonytól Belgrádon át** a török határig vezető vasuti összeköttetés tárgyában Budapestben működött bizottság, mely a magyar és szerb kormány megbízottaitól alakult, befejezte működését, még pedig a kívánt jó eredménnyel. A bizottság tagjai voltak a magyar kormány részéről Ribáry belügyminiszteri tanácsos, ki mint elnök működött, Ludvig vasuti felügyelő s a táborok egyik tagja; a szerb kormány részéről Jovanovits államtitkár és egy szerb őrnagy.

— **Új találmány.** Debreczenben Zichermann Ignác, ki homokkerti telepén nagyszerű s sokágu (szeszgyár-gőzmalom homoktégla-kenyér-gyár) gyárat saját vezetése s rendezése alatt építteti, újabb egy tábori szekeren hordható gyors s ütőkemenczét talált fel, melynek súlya 22—24 mázsa és 12 órai munkaidő alatt több mint 2000 db. kenyeret állít elő. E találmány alkalmazása hadjáratokban igen célirányos, a mennyiben gyorsan kisüttetvén így a kenyér — a helyszínen a táborban a hadfiak folyton friss, s nem mint eddig hétről hétre savanyodott s penészedet kenyeret kaphatnak, a mi mindig nagy befolyással van a hadakozási kedv élesztésére és a kitartás fokozására. Feltaláló az összes művelt világra szóló szabadalmat szerzett, s már az európai államok közül keltő, u. m. az angol s olasz kormányok szabadalmukat csupán a rajz mintázat látása után el is küldték. Az első gépet — melynek munkája különben is a befejezés felé közeledik — feltaláló gyorsan készítteti, hogy az ide haza való polgári s katonai előjáróság s értelmiség előtt tett próbát után, még a bécsi közkiállításán is bemutatthassa.

— **Az első millió**, melyet a világtárlat pénztára lát, vasárnap egészült ki. Az nap esve az összebevétel summája így hangzott: 1,001,860 frt. 50 kr. Régen várják már ezt a milliót, melyet az előkészületek fellegrárai közt már májusban (az 1-ső hóban) vélték bevehetni, hanem hát általában

A csermely fölakad, ha fiuk s lányok szaporodnak; Hát kár volna azért máshol is ásni az ért!

Kit veríték s kapa hajt, ha kifogy, hát kezdheted a jajt, Még meghallja bajod — Pest vagy az égi karok.

Sok tudomány s iparág nyit neked nagyterü pályát; Ámde, ha nincs kenyered, rajta szemed ki-mered!

Tolla, ha elkallott, nem látott senki galambot Szállni, — de megsülten szája rápölni — igen!

Nyissatok otthon tért vasuton munkálni kenyérért; Mert ha kimegy, tót lesz, vagy rumun és oda-vesz.

Bányák s gyártelepek, munkát kell adni a népnek! Vajh, mire már e tanács, mely se kenyér se kalács!

Vérrel vett honodot vérrel véd és sohse hagyj olt; Mig bajod elnyomorit s majd Bukurestbe szorit.

Semmi se mult rajtad, menny s föld oka a te bajodnak; Mert a menny nem adott s a hivatal szed adót!

a rozsa jobban megfogta a bécsiek világtárlati aratását, mint akár a magyar buzát is, még a lakások közönséges ára is kezd lefelé menni, s az egy forintos napon (szerda) az ipar palotában alig van vendég. Legtöbb néző kerül ki hazánkából, eme „barbár” földről, mint a hogy néha a bécsi tollak írták, a prateri burekban gyakran lehet hallani: „Magyarország nélkül néha ember se volna a kiállítás téren”. Annyi bizonyos, hogy sokkal keesebb volna.

— **„Népszerű tanácsok a cholera ellen”** megjelent és kapható a „Hunyadi Matyas” intézetben (Pest Zöldfaúta 39-ik szám). Ára: 50 példány 80 kr. 100 példány 1 frt 40 kr. 500 péld. 5 frt 50 kr. 1000 példány 8 frt osztrák értékben.

— **Montenegrói állapotok** Montenegró csak a jelenlegi Nikita fejedelem alatt kezd a nyugati művelt állapotok meghonosításához fogni. 1870-ben összesen csak 120-an tudtak még írni egész Montenegróban, ezek is leginkább papok voltak. Ugyanez évben alapították az első elemi iskolákat is, melyek száma jelenleg 30-ra tehető. A kolostorok jövedelmei most az iskolákra fordítatnak. Az 1872 — 73-ban 2000 gyermek járt iskolába a herceg a vizsgákon rendszeren jelen van.

(**Neerolog.**) Egerpataki Márk Ferencz, m. k. pénzügyigazgatósági titkár a maga, egy gyermekei: Irén, Ida, Etelka, Anna és Zelma; valamint számos közeli s távoli rokonok nevében fájdalom-dult kebellet tudatja, hogy szeretett egyetlen fia **Márk Ákos**, VII. oszt. tanuló a helybeli rom. kath. főgymnásiumban, ma reggeli 1/4 9 órakor élté 18-ik évében, pár órai szenvedés után a pusztító járvány áldozatává lett. Hült tetemei ma délutáni 6 órakor fognak a párizsutozai 16. szám alatti atyai háztól a helybeli köztemetőbe vitetni, lelkeért pedig az engesztelő áldozat f. hó 19-én a helybeli ft. kegyesrendi atyák templomában, a mindenhatónak bemutatni, melyre minden résztvevők szomoruan meghívotnak. Béke poraira! Kolozsvárt, 1873 aug. 17-én.

721—1873 tan. eln. sz.—Kimutatása a Kolozsvár sz. kir. városban uralgó cholera járvány állásának 1873-ik évi jun. 18-tól kezdve 1873 évi augusztus 18. este 12 óráig.												
Helység neve Kolozsvár sz. kir. város	Lakosság száma	A betegség kitörés napja	Beteg ma- radt	Szaporod- ott	Összesen	Ezerből			A járvány egész tartá- ma alatt és mai napig			
						meg- gyult	meg- gyult	gyógy- kezelés maradt				
Julius 1. 1873.	1	26,382	18/6	147	6	153	4	6	143	1030	379	508
Felek község	1		6/7	4	4		1	—	3	56	40	13

Medgyesi Tivadar.

Közelebből hallam egy diplomatikus olyatén szavait, hogy a vizgyógymód jó hatását a cholera gyógyításnál állatta, s ezentul ilyen betegeinél csak e módot fogja használni. Adja Isten, hogy igazán tegye és működésének sikere legyen!

De adja Isten azt is, hogy a nehezebb eseteknél se csüggedjen el, és annyi morális erővel bírjon, s az ilyen veszedelmes betegeket, de mindjárt kezdetben, a vizgyógyász Vélis urnak adja át.

Sed quo jure szölok én ily bátran? fogják az illetők kérdeni. Ezt már taglalтам a pár héttel ezelőtt a „Kol. Közlönyben“ megjelent cikkemben arról: miért pusztít a járvány főleg a szegények közt?

Nem lesz tehát szükséges, hogy ez alkalommal arról bővebben írjak:

Hanem kérem az illetőket sziveskedjenek tekintetbe venni, mily könnyen lehet legyőzni az anynyira rettentővé lett bajt, a mely csakis épen azért lett rettentővé, mivel a cholera ellen már 1836-ban páratlanul bizonyult szert a hideg vizet kerültek.

Említett évből ugy 1848 és 1856-ból tudnék számtalan győgyéldákat felsorolni; de ez szükségtelen, mivel e példák ezrei vannak sok jó munkában, mely a természeti győgyódmódról íratott előadva.

Nem tehetem, hogy egy nevezetes ép e napokban előfordult esetet meg ne említsék, annál is inkább, mivel vannak olyanok, a kik szeretik a már rég hasznatalanná vált negatívó fegyverét villogtatni.

Ez esetet nemcsak cholérának, hanem nehezebb esetnek kell hogy mindenki elismerje, mert háznál gyógyítani nem bírták és ezért a cholera kórházra utasították.

Történt pedig kereskedő Csapó ur lakhelyén az ő cselédjével.

A beteg legény rosszul lett, orvost hittak ez győgyószert rendelt; a baj nem engedett, a baj nőttön-nőtt, elhatározták a beteget a cholera kórházba vitetni, e határozatot a beteg valahogy megtudta, feltében felkapja magát és neki indult, hogy urához a házsongárdba szökjen, de ereje csak a Házsongárd utca közepéig engedte eljutni, itt találtam én. Rögtön mondtam a mellette állóknak, adjanak neki vizet és ismét vizet, mivel csak ez mentheti meg őt még; arczbőre majd szürkekékés volt, mig így szölok, érkezett egy hintó és egy confortable felakarja tenni, de a beteg nem mozdul, hozzá szól a hintó kocsisa: kelj fel és jöjj, mert különben elvisznek, e hang erőtt ad a betegnek és segítséggel felmászkal a confortablebe. A hintó Csapó uré volt; fölmentem hozzá és rábirtam, hogy Vélis doctor ur kezelése alá adja a legényt. Csapó ur apóssa által buzdítva elindítja hintóját a nevezett vízforosom után; megtalálják, nézi, vizsgálja a beteget s mondja, hogy még megmenthető, mivel még bir hányni; elrendeli a teendőket, s más nap én is meglátogattam a beteget és meggyőződtem, hogy mentve van, s ma holnap teljesen felgyógyul, megmentését csupán a víz győgyódmódnak köszöni és köszönheti.

Bocsánat, ha egyszerűen és tán igen élénken írok; szándékom jó, én segíteni ohajtok és nem bírok ott fel nem hevülni, a hol látom, hogy segíteni lehet biztosan ezért ismét és ismét ajánlom az illetők figyelmébe: használják fel a cholera ellen azon hatalmas fegyvert — a vizgyógymódot, mely előtt csaknem mindig meg kell e bős emberpusztítónak hátrálnia.

Szentgyörgyi. J.

1873 augusztus 15-dikétől kezdve következő renddel járnak

Biasini gyorskocsijai

Kolozsvárról Tordára, Gyéres-Sz.-Királyra és vissza.

Kolozsvárról Tordára naponata délután 3 óra kor a vasuti vonat megérkezte után. Tordáról Kolozsvárra naponata reggeli 7 órákor.

Egy személy Kolozsvárról Tordáig vagy vissza 1-ső hely 1 frt 50 kr, 2-ik hely 1 frt 30 kr, 30 font szabadpodgyászzal.

Minthogy gyorskocsijainkkal sebesebben és olcsóbban lehet Torda és Kolozsvár között közlekedni, azért a t. cz. utazó közönség pártfogásába ajánlani bátorokdunk.

Torda és Gyéres-Szenkirályi pályaudvar között is egy kényelmes gyorskocsit járatunk, a ki Tordáról Gyéres-Szentkirályra a vonatokhoz és vissza szállítsa az utasokat. — Tordáról indul éjjel 11 óra 30 perczkor, Gyéres-Szentkirályról Tordára éjjeli 2 órákor, a vonat megérkezése után rögtön. Egy személy díja Torda és Gyéres-Sz.-Király között 1-ső hely 80 kr, 2-ik hely 70 kr. Kisebb kézi táskák 25 fontosokig díj nélkül, nagyobb utazó bőröndök fontonként 1 kr-ával szállítatnak.

Felvételi és kiindulási hely Tordáról a Czifra fogadó, Kolozsvárt a Biasini szalodája.

Kolozsvárról Deésre és Beszterczére és vissza indul a gyorskocsi naponata kétszer, reggeli 7 és délután 3 órákor.

Kolozsvárt, augusztus 11-én 1873.

Kibédi Biasini Domokos.

Távíratí tudósítás a bécsi börzéről.

Aug. 14 -ről. 1873 5% metaliques 68.90. nemzeti kölcsön 73.—. 1860-diki államkölcsön 101.75 Bankrészvények 968. Hitelrészvények 238.— London 110.90. Ezüst 106.—. Cs. kir. arany —.—. 20 frankos arany 888.—. Földtehermentesítési kötvények: Magyar 77.—. Temesi 75.—. Erdélyi 75.50. Horv. Szlaven. 75.50

Nyiltér.

[39—60]

Titkos betegségeket és tehetetlenséget (elgyengült férfierőt)

ugyszinte hugycsőszűköléseket, magömléseket gyógyít gyökeresen fényes és tartós siker biztosítása mellett

Dr. Handler Mór

orvos- és sebész tudor, szülés és szemész. Rendel naponként: délelőtt 11 órától 1-ig és délután 3 órától 5-ig.

Lakik Pesten, Lipót-város, nádorutca 13. szám 1-ső emelet 14. sz.

Díjjal ellátott levelekre azonnal válasz adatik.

Felelős szerkesztő Sándor János.

Hirdetés.

Félszázados tünemény! Vinum hedera carens.

Ritka kitünő szeszes és zamatos szűztiszta bor 1866-ki

Erdélynek egyik legjobb bortermő helyéről, melyhez hasonló csak 1834-ben termett.

Kapható csak nagy buteliákban Kolozsvárt belközp utczában sz 42 Tamási Sándor pinc.éjében.

Ara egy butellának 1. frt o. é.

ha az üveg a kiütítés után visszaadatik, a vevő 10 krt. visszkap.

(899)

3—3

902

1—12

Szédelgéstől óvatik!

A sok hirdetés közt, különösen órákra vonatkozólag, néhány a vidéki lakosság rászédésére van kiszámítva. Óvakodjék mindenki oly óra megvásárlásától, melyen az eladó cége nem nyújt elegendő biztosítékot. A tőlem vett órákat tetszés szerint minden időben vagy becserélem, vagy visszaveszem, a legszigorubb szoliditás tanúsága!

Hihetetlen, de igaz!

1 frt 50 kr. és 1 ftrt. egy svájci divatos emallóra, szép tájképekkel és virágokkal zománcozva, igen elegáns és olcsó, szegénynek, gazdagnak hasznos, egy évi jótállással.

9, 10 és 11 ftrt egy valódi angol ezüst hengeróra, nehéz talimáncszal, medallionnal, szekrényvel, órákulccsal, 5 évi jótállással és egy tartalék-üveggel. Ugyanígyen chrono-időmérő órák, legfin. aranyozva csak 12 ft 50 kr.

12 és 15 ft. egy jó, erős, alkalmas remontoir-óra, ugynev. császár-óra, legjobb gyártmány, a mit csak gondolni lehet; orvosoknak, papoknak, sat. nem lehet elege ajánlani ezen órákat, mert fényes bizonyítékok vannak, hogy az efféle fáradalmi-órák egyetlen percczel sem hibázhatnak.

Csak 15 és 18 ftrt kaphatni egy katonai-órát, mely könnyű, csinos, szerfelett elegáns és izléses, a mi fő, járása pontos és mesés ólcó; minden ily óra mellé kap a vevő egy utánzotti ezüst-órálánczot divatos készítménnyel s egy órákulccsal, szekrényt, medalliont s 5 évi jótállási jegyet.

Csak 12 és 15 ft. egy ezüst hengeróra, valódi arany abrancszal, rugóval, erős kristályüveggel, láncszal és medallionnal talimárból, jótállási jeggyel.

Csak 15 vagy 20 ft. egy valódi angol ezüst horgonyóra, savonette dupla fedéllel, legfinomabb metszéssel, valódi talimárból-láncszal és jótállási jeggyel.

Csak 13 ft. egy valódi angol ezüst- és tűzben aranyozott chronometer-óra láncszal, talimárból medallionnal, borszekrény- és jótállási jeggyel.

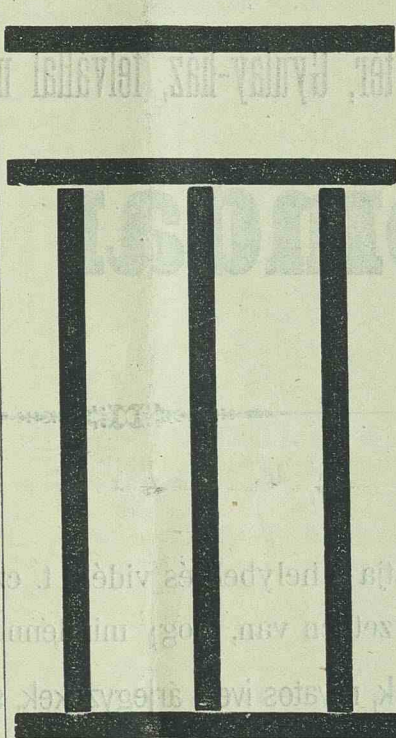
Csak 14 ft. Ugyanaz, sokkal finomabb, keleti útmutatóval.

Csak 16 vagy 17 ft. egy valódi angol Prince-of-Wales-remontoir-óra, legerősebb fajta, kristályüveggel, valódi tömör talimárból bicseggel, ezen órák előnye más órák felett, hogy kulcs nélkül felhuzhatók, ezek mellé kap mindenki egy talimárból-lánczot, medalliont és jótállási jegyet ingyen.

Csak 13 ft. egy valódi angol tömör talimárból hengeróra, legújabb szerkezet, dupla kristályüveggel, úgy hogy becsukva is látható az egész szerkezet, talimárból-láncszal, medallion- és jótállási jeggyel.

Fromm Füle, óragyáros, Rothenthurmstrase 9. Bécsben.

Kérem a czímet jól megjegyezni.

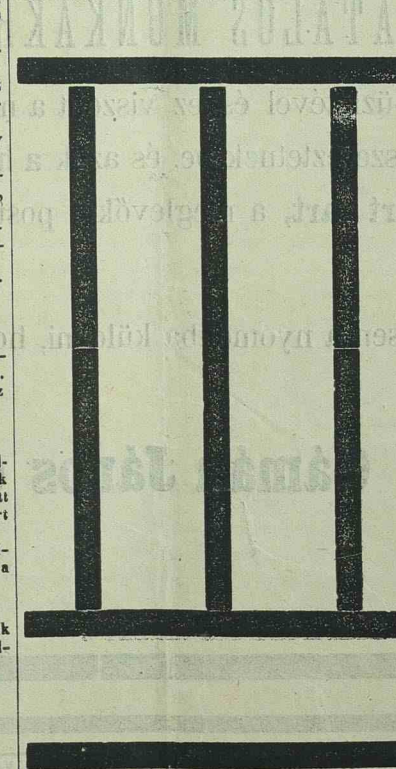

905

1—*

Birtok eladás.

Ns. Alsófehérmegye kis-enyedi járásában fekvő Hosszuteleke (Dorstadt) községében egy 600 holdból álló birtok hozzártatózó épületekkel együtt több évekre hasznonbérbe vagy esetleg örök áron eladó. — Értekezhetni Nagy-Enyedre F. M. betű alatt címzett levelek által.

Csak 14 vagy 17 ft. egy egész kicsiny hölgyóra, valódi ezüst valódi aranyozva, valódi talimárból nyakláncszal és jótállási jeggyel.

Csak 18 vagy 20 ft. egy valódi angol legfin. tűzben aranyozott ezüst chronometer-óra dupla fedéllel, legfin. zománcozva, valódi finom talimárból-láncszal, medallionnal és jótállási jeggyel.

Csak 18 vagy 20 és 25 ft a legfinomabb ezüst valódi angol horgonyóra, 15 rubint kövel, legfin. talimárból-láncszal, medallion, borszekrény és jótállási jeggyel.

Csak 20 és 25 ft. egy ezüst remontoir-óra, kulcs nélkül felhuzható, talimárból-láncszal és medallionnal.

Csak 23, 25 és 27 ft. arany hölgy óra, láncszal, medallionnal és jótállási jeggyel.

Csak 30 35 és fr. 40 egy valódi angol ezüst remontoir-óra dupla fedéllel, jótállás mellett, szabdalmasított.

Csak 35, 45, 50 fr. egy valódi angol arany horgonyóra kristályüveggel.

Csak 60, 75, 100 fr. egy finom arany remontoir óra kristályüveggel, dupla fedéllel 105, 115 ft.

Csak 200—300 ft. egy valódi angol chronometer-óra remontoirterrel, dupla köpenynyel és kristályüveggel.

Ezenkívül minden, bárki által hirdett óranemek olcsóbbak.

Igazítási műterem.

Régi órák, néha drága családi emlékek, megigazítanak s újak gyanánt állítanak helyre. Igazítások ára 5 évi jótállással 1/3, 3, 5 egész 10 ftig.

Levélbeli megrendelések

postal utánvét vagy az összeg beküldése mellett 24 óra alatt eszközöltenek. Kivánsra órák és lánczok kiválasztás végett utánvét mellett megküldetnek, s a meg nem tartott darabokért a pénz visszafizetetik.

Azaim jutányosabbak, mint a legújabbak bár hol is, s követelményeimmel a kor színvonalán állók.

Mindazok, kik új órákat ohajtanak rendelni, Mindazok, kik régi órákat újakkal akarnak becsereílni, kértetnek, hogy czégemhez forduljanak.

(790)

8—12.

Épen most jelent meg 33-dik kiadása a világhírű és tanulságos könyvnek:

Személyvéd,

(der persönliche Schutz)

minden korn férfiak tanácsadója Laurentiustól. Borítékban lepecsételve.

Ezerféleképpen bizonyult segély és gyógyítás (20 évi tapasztalat) a férffinem

gyöngeségi

állapotaiban, ideg bajokban sat. a pusztító önfertőzés és nemi kihágások következményeiben. Minden könyvkereskedés utján kapható 2 frt 30 kron, postán küldve 2 frt 40 kr. Pesten Kokai Lajosnál. Károlyutca.

Könyvem utánzásaitól és kivonataitól, — kis posványművek, a melyek ifjuság barátja, önfentartás s ehez hasonló (állítólag mesés sokaságú kiadásban s más otromba hazugságokkal) ozimek alatt szemtelenül és kérkedőleg hirdettetnek a hirlapokban, óvakodi kell. Legyen tehát gondja mindenkinek a valódi kiadást,

Laurentius eredeti kiadását

megszerezni, a mely 232 nyolczadrét oldalt számlál,

60 boncz. képpel

aczelmetsetben van ellátva s a szerző névbélyegét hordozza.

Jegyzés könyvem már négydegen nyelvre van lefordítva (dán, s véd, orosz és olasz), melyek könyvkereskedés utján hasonlólag megszerezhetők.

712

10—*

Tanács és segély azok számára,

a kik szemgyengeségben szenvednek, s főleg megerőltetett tanululás és fárasztó munka által szemöket elrontottak.

Ifju korom óta meg volt nekem is az a rossz szokásom, hogy az éj csöndét választám tudományos munkákra. Ez, valamint sok fáradtságos optikai és finom matematikai munkákat által szemeim annyira meggyengültek, hogy annyival inkább félhettem teljes megvakulástól, mert folytonos gyuladási hajlam állt be, a mely a leghiresebb orvosok évekig tartó gyógyításával is dacolt. E szomorú körülmények közt sikerült egy szert találnam, a melyet már 40 év óta a legjobb sikerrel használok. Nem csak azon tartós gyuladást szüntette tökéletesen meg, hanem visszaadá szemüveg nélkül olvasom a legapróbb írást is, s mint fiatal koromban a legjobb látásnak örvendek. Ugyane kedvező sikert tapasztaltam másoknál is, a kik közt többen voltak, a kik a legélesebb pápaszem segélyével sem voltak képesek hivatásukat teljesíteni. Ezen szer kitartó használata után eldobták a szemüvegét, s szemük azelőtti élességét visszanyerték. E mosde szer egy illatos szesz, a melynek alkatrészeit az áizsnövény képezi. Nem tartalmaz sem drasticumokat, sem narcoticumokat, sem fém vagy más veszélyes részeket s Erdélyben valódi minőségben Teutsch J. B.-nél Segesvárt kapható. Nagy üvegét 2 frt. 40 kron, a kisebbet 1 frt. 80 kron o. é. használati utasítással. Azt tanácslom tehát a szenvedőknek, hogy hozzassák meg e szeszt, mert egy üveg soká elég használatra, s csak csekély adag folyóvízzel vegyítve kis fohér folyadékot ad, a melylyel reggel és este, valamint fárasztó munka után kell a szem környékét megmosni. A siker igen jótékony és úde s egyuttal az arczbőr frissességét is emeli. Örülni fogok, ha általa főleg azokon lesz segítve, a kik ernyedetlen munkásság mellett az igazság világának föllelésében, szemök világát veszélyeztetik. E szer használata folytán a fiatalságnál annyira divatosabb vált elferdítő szemüveg hordásnak is elejét vehetni, a mely a legtöbb esetben inkább rongálja mint erősíti a szemet. A szemüveg csak a szem hibás szervezetén segíthet, de egészséges vagy elgyengült szemeket soha sem erősíthet vagy gyógyíthat meg.

A hires dr. Romershausen-féle szem-lél mindig készen kapható és pedig

egy kis üveggel 1 frt. 80 kr., egy nagy üveggel 2 frt. 40 kr. o. é.

Teutsch J. B.

raktárában

Segesvárt,

Elárusítók nagyobb megrendeléseknél megfelelő árleengedést kapnak.

GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSEI KÖNYVNYOMDÁJA

Kolozsvártt, főtér br. Bánffy-ház, és központi irodája

KERESZTESY PÁL PAPIRÜZLETÉBEN

főtér, Gyulay-ház, felvállal mindennemű

könyvnyomdai munkákat.

Alólírt könyvnyomda tisztelettel tudatja a helybeli és vidéki t. cz. közönséggel, hogy újonnan felszerelt és izletes be-
tükkel ellátott nyomdája azon kellemes helyzetben van, hogy mindennemű **nyomdaf megrendelést** u. m.:

könyvek, bármely hazai nyelven, körözvények, rovatos iven, árjegyzékek, számlák, falragaszok, név- és meghívójegyek, gyászhirek,
baromútlevelek, vásárczédulák stb. stb. a lehető legjutányosabb árak, gyors és pontos szolgálat mellett.

A LEGÚJABB MINTÁJU NÉVJEGYEK 100 DARABJA 1 frt.

Felvállal könyvnyomdai munkát is.

HIVATALOS MUNKÁKRA NÉZVE

a nyomda — miután Keresztesy Pál papir-üzletével és ez viszont a nyomdával egyesült — biztosítékot nyújt arra nézve,
hogy a papírok a legelső papir-gyárakból szereztetnek be. és azok a hivatalos munkákhoz valódi gyári áron számíttatnak,
a legszükségesebb mintázatokból kész raktárt tart, a meglevőket postafordultával, a szokatlan formájukat pedig a legrövi-
debb idő alatt elkészíti.

Minden megrendelést kérünk egyenesen a nyomdába küldeni, hol a legnagyobb pontosság biztosíttatik.

132—*

Gámán János örökösei könyvnyomdája.